

PERFORMANȚA ÎNTRINDERILOR MARI DIN INDUSTRIA PRELUCRĂTOARE. CAZUL ROMÂNIEI

Daniela-Livia, Trasca¹
Raluca-Andreea, Popa²

Abstract:

Industria prelucrătoare include toate procesele ce țin de manufacturarea materiilor prime sau/și a unor componente, folosindu-se în acest proces utilaje la scară largă și are 24 de subsectoare. În aceasta lucrare, obiectul cercetării îl constituie analiza companiilor active mari din industria prelucrătoare din România, adică acele companii care au un efectiv de lucratori cuprins între 250 și 999 de angajați, din punct de vedere al performanțelor economice și financiare, în perioada 2008-2013. În acest scop am analizat venitul din exploatare, profitul/pierderile și marja operațională pentru evaluarea performanțelor financiare, și evoluția exporturilor și a importurilor, valoarea adăugată brută și efectivul de lucratori, pentru evaluarea performanțelor economice.

Cuvinte cheie: industrie prelucrătoare, întreprinderi, performanța economică, performanța financiară

Clasificare JEL: L60, P12, L00

1. Introducere

Dacă privim în trecut există o multitudine de studii care se centrează pe evaluarea performanței întreprinderilor și a probabilității de intrare în incapacitate de plată luând în calcul diverși factori de influență. Începând cu anii 1950 aceasta a fost întrebarea centrală a studiilor legate de management: care sunt factorii care fac ca o întreprindere să fie mai de succes ca alta? Cercetătorii clasici suțineau că există o legătură directă între performanța întreprinderii și structura industriei din care fac parte. Studii recente demonstrează că doar structura industriei nu poate influența variația în performanță a întreprinderii și de aceea firmele din interiorul aceleiași industrii au performanțe diferite (Spanos, Zaralis, și Lioukas, 2004). după cum se va observa și din studiul nostru. Ținând cont de factorii sociali, financieri și operaționali, Bernard și Colab (2007) folosesc indicatori de suprafață pentru a clasifica întreprinderile și pentru a stabili un model de evaluare a performanței globale pentru dezvoltare locală a întreprinderilor. Performanța la nivelul unei întreprinderi implică diverse aspecte. Courtis (1978) indică faptul că performanța totală a unei întreprinderi poate fi împărțită în trei grupe principale: rentabilitate, performanță managerială și lichiditate (sau solvabilitate). În cercetările lor din anul 2005, Taffler și Agarwal demonstrează faptul că cele patru dimensiuni cheie ale determinării profilului financiar al firmei sunt: rentabilitatea, evoluția fondului de rulment, riscul financiar și lichiditatea.

Dacă ne gândim la evoluția financiară a unei întreprinderi, performanța poate fi măsurată prin diverși indicatori, o parte i-am luat în calcul și în studiul nostru, precum: marjele de profit, valoarea adăugată, rata de solvabilitate, rata de lichiditate, costul per angajat, productivitate, activele totale, cash-flow, ROA și ROE. O valoare mai mare de ROA și ROE indică crearea de valoare mai mare. ROA pentru firme și ROE pentru investitori și acționari sunt cele mai importante rate în măsurarea performanței unei firme. Studiul evoluției cash-flow-lui reprezintă o latură importantă în determinarea performanței unei întreprinderi. Gestionarea cash-flow-lui a devenit un element critic al strategiilor operaționale pentru multe firme (Fisher (1998) și Quinn (2011)). Politicile de cash-flow ale unei întreprinderi, care gestionează fondul de rulment sub forma creanțelor în numerar de la clienți și plățile în

¹ Lect.univ.dr., Departamentul de Economie și Politici Economice din cadrul Academiei de Studii Economice, daniela.trasca@gmail.com

² Lect.univ.dr., Departamentul de Economie și Politici Economice din cadrul Academiei de Studii Economice

numerar către furnizori sunt strâns legate de îmbunătățirea performanței financiare a unei întreprinderi. Capacitatea unei firme de a transforma materialele în lichidități prin intermediul vânzărilor reprezintă o reflecție a capacității întreprinderii de a genera efectiv venituri din investițiile realizate (Gunasekaran et al., 2004).

Însă prezentul aduce provocări și mai mari la nivel de întreprindere. Pe lângă performanța financiară, o deosebită importanță o capătă sustenabilitatea întreprinderii văzută ca impact al acesteia asupra mediului și societății unde își desfășoară activitatea și a rolului pe care acestea îl joacă la nivelul societății (Salzmann et al., 2005). O întreprindere sustenabilă nu poate exista dacă nu prezintă o sustenabilitate financiară data de performanța acesteia.

În cele ce urmează vom da curs unei analize a sectorului manufacturier din România unde se va ține cont de evoluțiile acestuia și de implicațiile pe care anumiți indicatori înregistrați de către întreprinderi se răsfrâng asupra performanței acestuia.

2. Perspective asupra industriei prelucrătoare

Industria prelucrătoare include toate procesele ce țin de manufacturarea materiilor prime sau/și a unor componente, folosindu-se în acest proces utilaje la scară largă și are 24 subsectoare precum: C.10. industria alimentară; C.11. fabricarea bauturilor; C.12. fabricarea produselor din tutun; C.13. fabricarea produselor textile; C.14. fabricarea articolelor de îmbracaminte; C.15. tabacirea și finisarea pieilor, fabricarea articolelor de voiaj și marochinarie, harnasamentelor și încălțăminte, prepararea și vopsirea blanurilor; C.16. prelucrarea lemnului, fabricarea produselor din lemn și pluta, cu excepția mobilei; fabricarea articolelor din paie și din alte materiale vegetale impletite; C.17. fabricarea hârtiei și a produselor din hârtie; C.18. tiparire și reproducerea pe suporturi a înregistrărilor; C.19. fabricarea produselor de cocserie și a produselor obținute din prelucrarea titeiului; C.20. fabricarea substantelor și a produselor chimice; C.21. fabricarea produselor farmaceutice de bază și a preparatelor farmaceutice; C.22. fabricarea produselor din cauciuc și mase plastice; C.23. fabricarea altor produse din minerale nemetale; C.24. industria metalurgică; C.25. industria construcțiilor metalice și a produselor din metal, exclusiv mașini, utilaje și instalații; C.26. fabricarea calculatoarelor și a produselor electronice și optice; C.27. fabricarea echipamentelor electrice; C.28. fabricarea de mașini, utilaje și echipamente n.c.a.; C.29. fabricarea autovehiculelor de transport rutier, a remorcilor și semiremorcilor; C.30. fabricarea altor mijloace de transport; C.31. fabricarea de mobila; C.32. alte activități industriale n.c.a.; C.33. repararea, întreținerea și instalarea mașinilor și echipamentelor.

Această industrie nu numai că angrenează multe resurse dar furnizează și multe locuri de muncă la nivelul economiilor, cât și venituri considerabile. La nivel European contribuția la produsul intern brut a acestei industrii depășește alte sectoare, la fel în ceea ce privește și numărul de angajați. De asemenea, probabilitatea ca una din întreprinderile ce activează în Europa să fie din sectorul manufacturier este de 10%. Pentru economia europeană acest sector oferă în jur de 30 milioane locuri de muncă, iar contribuția la produsul intern brut este de peste 15% însă această pondere a scăzut în ultimii ani, mai ales pe fondul crizei, când acest sector a înregistrat o contracție. De asemenea, restrângerea acestui sector se datorează și procesului de dezindustrializare însă acest proces s-a manifestat mai mult la nivelul ratei de angajare decât la nivelul producției. Acest trend de scădere a ratei de angajare în acest sector se poate pune pe fondul progresului tehnic, prin care oameni au fost înlocuiți cu tehnologiile, fiind pierdute astfel 3,8 milioane de locuri de muncă de la începutul crizei economice.

Cele mai performante subsectoare în ceea ce privește rata angajării și valoarea adăugată în Europa în anul 2013 conform Comisiei Europene au fost subindustriile: fabricarea de mașini și echipamente și fabricarea de produse din metal. De asemenea, din datele furnizate de Comisia Europeană reiese că există un număr de 15700 întreprinderi mari cu peste 250 de angajați, 4,6% din acestea fiind situate în România. Aceste 15700 întreprinderi au contribuit

cu 55% la valoarea adăugată totală a acestui sector și cu 40% în ceea ce privește numărul de angajați. Întreprinderile mari europene sunt dominate de 5 subsectoare de activitate ce au înregistrat o productivitate a muncii peste media nivelului mediu a sectorului nonfinanciar. Acestea sunt: fabricarea produselor din tutun, de cocserie și a produselor obținute din prelucrarea țigăiului, autovehiculilor, remorcilor și semiremorcior, produselor farmaceutice de bază și preparatelor farmaceutice și alte echipamente de transport.

În România, pe întregul interval analizat, respectiv 2005-2012, nu pot fi identificate fluctuații semnificative în ceea ce privește contribuția industriei la crearea de valoare adăugată. De remarcat este faptul că agricultura a contribuit din ce în ce mai puțin la valoarea adăugată, iar contribuția industriei a crescut pe întregul interval analizat cu 2.27 puncte procentuale, atingând valoarea maximă în anul 2012.

Tabelul nr.1: Evoluția valorii adăugate brute pe activități ale economiei naționale, forma restrânsă, preturi curente, SEC 2010, CAEN Rev.2, milioane lei/%

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
AGRICULTURA	25760.3 11%	25161.3 9.07%	19620.5 5.96%	25895.7 6.43%	27982.1 6.39%	30564.6 6.72%	34060.6 7.1%	26862.6 5.39%
INDUSTRIE	63978.1 27.78%	77879.5 28.07%	85734.9 26.07%	102626.2 25.51%	116715.9 26.65%	126470.3 27.83%	149472.8 31.19%	149661.6 30.05%
CONSTRUCȚII	17367.4 7.54%	24719.6 8.91%	35129.4 10.68%	51335.7 12.76%	49984.7 11.41%	50658.1 11.14%	38817.1 8.10%	44431.6 8.92%
SERVICII	123179.3 53.68%	149624.8 53.95%	188281.7 57.29%	222370.1 55.71%	243155.2 55.55%	246657.2 54.31%	256729.8 60.71%	277003.7 55.64%
Total	230285.1 100%	277384.7 100%	328766.5 100%	402227.7 100%	437837.8 100%	454350.2 100%	479080.2 100%	497959.5 100%

Sursa: baza de date TEMPO, INSSE

Mergând cu analiza mai în detaliu, se poate observa că cea mai mare pondere în producția industrială o are industria prelucrătoare, iar pe întreg intervalul analizat aceasta și-a menținut contribuția în jurul valorii de 77%, așa cum reiese și din tabelul următor:

Tabel nr. 2: Producția industrială pe activități la nivel de diviziune CAEN Rev.2, milioane lei/%

	2008	2009	2010	2011
INDUSTRIE	352702.4 100%	308709.5 100%	339392.3 100%	377199 100%
B. INDUSTRIA EXTRACTIVĂ	14655.4 4.15%	87235.5 2.82%	9195.2 2.7%	13166.4 3.49%
C. INDUSTRIA PRELUCRĂTOARE	277260.3 78.61%	237434.7 76.91%	264463 77.92%	286687.7 76%
D. PRODUCȚIA ȘI FURNIZAREA DE ENERGIE ELECTRICĂ ȘI TERMICĂ, GAZE, APA CALDĂ ȘI AER CONDITIONAT	51335.6 14.55%	53355.8 17.28%	53622.2 15.79%	64691.6 17.15%
E. DISTRIBUȚIA APEI; SALUBRITATE, GESTIONAREA DEȘURILOR, ACTIVITĂȚI DE DECONTAMINARE	9451.1 2.69%	9195.5 2.97%	12111.9 3.56%	12653.3 3.35%

Sursa: baza de date TEMPO, INSSE

Analizând cele 24 de subsectoare se observă că cele mai productive sunt echipamente, utilaje, mobilier, reciclare și industria alimentară, a băuturilor și a produselor din tutun. Aceste

subsectoare sunt de altfel și cele în care își desfășoară activitatea și cele mai multe companii mari, după cum vom arăta mai departe.

Întreprinderile supuse analizei sunt cele care activează în România în sectorul industriei prelucrătoare și au între 250 și 999 de angajați, respectiv 616 la număr. Conform bazei de date ORBIS, companiile care au un număr mai mare de 1000 angajați sunt în număr de 101 și sunt considerate a fi întreprinderi foarte mari, iar cele ce au un număr de salariați cuprins între 50 și 249 sunt considerate IMM-uri și sunt în număr de 2980. Aceste IMM-uri aveau în anul 2013, 319 069 angajați, în timp ce companiile cu peste 1000 de angajați aveau 225 535.

Deși numeric, companiile mari reprezintă doar a cincea parte din companiile de tip IMM, acestea angajează un număr de 281 236 persoane ceea ce le face să fie importante prin activitatea desfășurată la nivelul economiei României și să influențeze celelalte sectoare prin evoluția și performanța lor.

În România, conform bazei de date ORBIS, la nivelul anului 2013, existau 102 072 întreprinderi active în industria prelucrătoare, distribuite astfel:

- utilaje, echipamente, mobilier și reciclare cu o pondere de 22 % din întreprinderile din acest sector;
- alimente, băuturi și tutun cu o pondere de 20 %;
- iar pe locul al treilea fiind subindustria textile, confecții și pielărit cu 15%.
- cea mai mică pondere în total este deținută de industria de imprimare și editare cu doar 3% din totalul întreprinderilor .

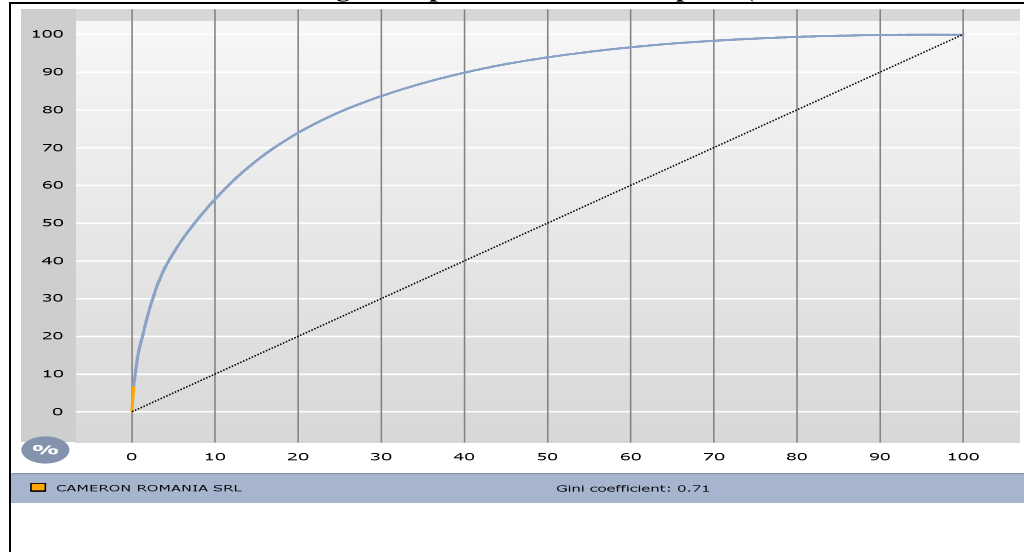
Distribuția celor 616 întreprinderi în subsectoare este diferită față de cea la nivel total, iar aici ierarhia este alta:

- pe primul loc situându-se subindustria echipamente, utilaje, mobilier și reciclare, cu 189 întreprinderi;
- pe locul al doilea este subindustria textile, îmbrăcăminte și pielărie, cu 182 întreprinderi;
- pe locul al treilea se află alimente, băuturi și tutun, cu 104 întreprinderi.
- ultimul loc este ocupat, ca și în cazul numărului total, de industria de imprimare și editare.

Din punct de vedere al distribuției companiilor pe categorii de venituri, categoria unde există cea mai mare distribuție de firme este cea de venituri din exploatare mai mici de 10000 mii dolari cu 187 întreprinderi, urmată de categoria de venituri cuprinse între 20000 și 50000 mii dolari cu 175 întreprinderi, iar pe locul trei se află categoria cu peste 50000 mii dolari unde se află un număr de 143 întreprinderi. Se poate concluziona că întreprinderile selectate spre analiză dețin venituri din exploatare considerabile ce pot genera contribuții ridicate ale industriei prelucrătoare în PIB.

Coeficientul Gini în valoare de 0.71 reflectă o distribuție inegală a profiturilor în cadrul acestor companii. Compania care are cea mai mare pondere în totalul profiturilor realizate de cele 457 de companii este Cameron Romania SRL(6.92%). Compania americană Cameron activează în România din 2004 și a cumpărat uzina Sterom din Campina și produce echipamente pentru industria petrolieră. Întreaga sa producție este destinată exportului și are 964 de angajați.

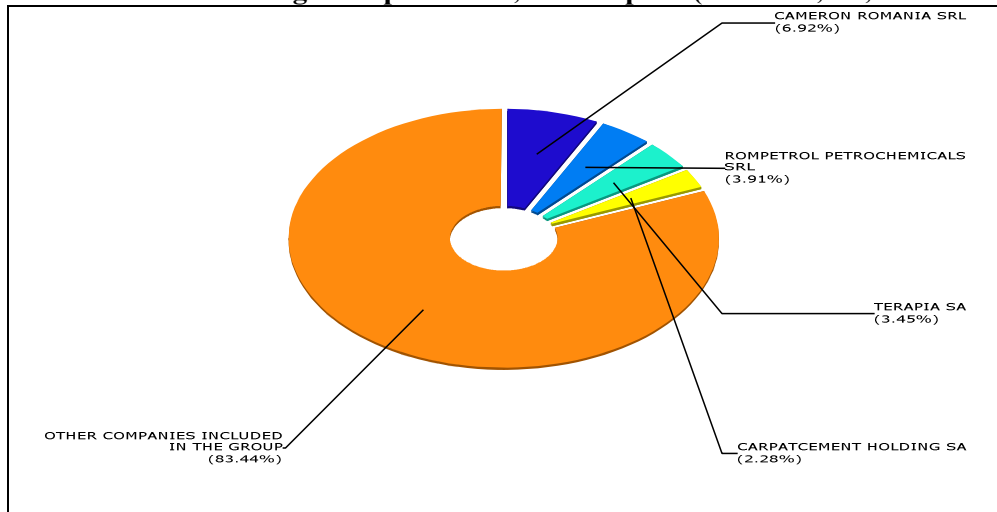
Grafic nr.1: Concentrarea castigurilor/pierderilor, 457 companii (100% = 1,121,043 mii USD)

Sursa: baza de date ORBIS, calcule proprii

La o diferenta de 3 puncte procentuale se pozitioneaza compania ROMPETROL Petrochemicals SRL (unicul producator de polipropilena din Romania), la o diferenta de 3.5 puncte procentuale se pozitioneaza compania Terapia SA (cel mai mare exportator de medicamente din Romania), iar la o diferenta de 3.92 puncte procentuale se pozitioneaza compania Carpatcement Holding SA (unul dintre cei mai importanti producatori de ciment din Romania). Cu alte cuvinte aceste 4 companii genereaza aproximativ 17% din totalul profiturilor generate de companiile mari din industria prelucratoare.

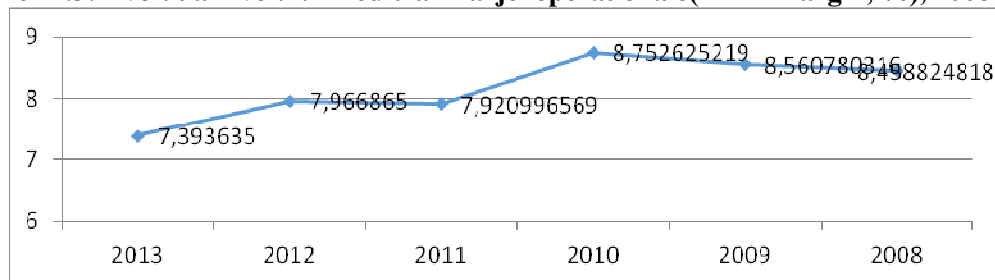
Grafic. nr. 2: Distributia castigurilor/pierderilor, 457 companii (100% = 1,121,043 mii USD)

Sursa: baza de date ORBIS, calcule proprii

In intervalul analizat se poate observa ca nivelul mediu al marjei operationale s-a redus continuu incepand din anul 2010, ajungand in 2013 la un nivel cu 1.06 puncte procentuale mai mic decat in anul 2008. Aceasta evolutie reflecta capacitatea din ce in ce mai redusa a acestor companii de a produce valoare adaugata pentru actionari.

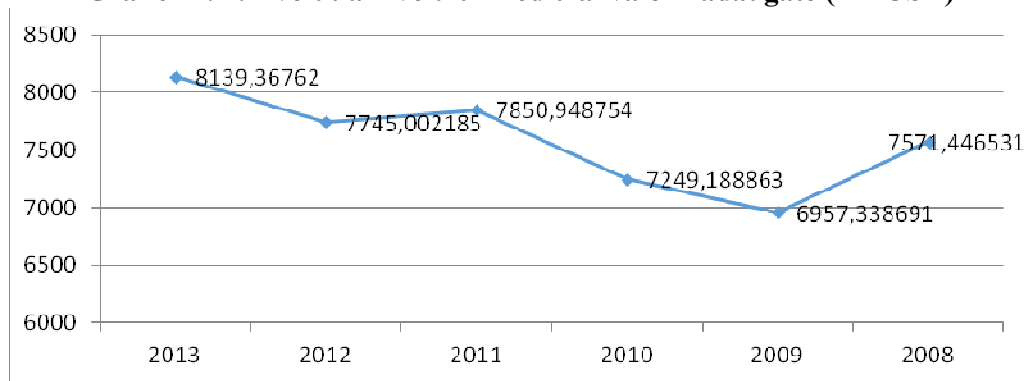
Grafic nr.3: Evolutia nivelului mediu al marjei operationale(EBIT margin, %), 2008-2013

Sursa: baza de date ORBIS, date prelucrate

La nivelul anului 2013, compania care a inregistrat cea mai mare valoare a acestui indicator a fost compania **SAMUS MEX SA**, specializata in productia de serie de mobilier de casa, respectiv 63.62%, iar cel mai redus nivel a fost inregistrat de **COMPANIA NATIONALA ROMARM SA - FILIALA SOCIETATEA UZINA AUTOMECHANICA MORENI S.A.**, respectiv -81.88%, specializata in fabricarea de transportoare blindate pe roti.

Grafic nr. 4: Evolutia nivelului mediu al valorii adaugate (mii USD)

Sursa: baza de date ORBIS, date prelucrate

Trendul relativ ascendent al valorii medii a valorii adaugate create de companiile mari din industria prelucratoare reflecta o crestere a valorii companiilor. In 2013, valoarea medie a valorii adaugate o depaseste pe cea inregistrata inainte de criza cu doar 7.5%. Compania **CAMERON Romania SRL** a inregistrat si cea mai mare valoare adaugate, respectiv 116 017 mii de dolari. Adica o valoare de 14 ori mai mare decat media. La polul opus se afla compania **MIRO SA**, cu o valoare adaugata de doar 356 mii de dolari, adica de 22 de ori mai mica. Compania MIRO produce utilaje si se afla de altfel si in reorganizare judiciara din anul 2014. Totodata, la nivelul anului 2013, au existat si 12 companii care au inregistrat o valoare adaugata negativa. Dintre acestea, se remarca compania **Petrotel-Lukoil SA**, care a inregistrat o valoare negativa a valorii adaugate de 71 181 mii dolari. Compania rusa si-a restrans constant numarul de angajati incepand cu anul 2005, ajungand in anul 2013 la doar 468, adica un efectiv de lucratori cu 824 mai putin.

3. Concluzii:

- in perioada 2005-2012 nu pot fi identificate fluctuatii semnificative in ceea ce priveste contributia industriei la valoarea adaugata; valoarea maxima a fost atinsa in anul 2011, 31.19%. Insa, spre deosebire de inceputul intervalului analizat, la sfarsitul intervalului, respectiv 2012, contributia industriei a crescut cu 2.27%.

- in cadrul industriei se detaseaza ca importanta industria prelucratoare, acesta mentinandu-si contributia la valoarea adaugata in jurul valorii de 77% pe intreg intervalul analizat;
- desi numeric companiile mari din industria prelucratoare au o pondere foarte redusa in totalul companiilor active din acest sector, acestea ofera locuri de munca aproape pentru tot atatia angajati, ca si companiile IMM.
- din punct de vedere al distributiei acestor companii cele mai multe isi desfasoara activitatea in subramura masini, echipamente, mobilier si reciclare;
- distributia profiturilor/pierderilor denota o foarte mare inegalitate, patru dintre cele 616 companii generand aproximativ 17% din totalul profiturilor generate de companiile mari;
- diferente semnificative pot fi identificate si in ceea ce priveste valoarea adaugata. Valoarea negativa a celor 12 companii denota faptul ca unele companii inca nu si-au revenit dupa criza, iar evolutia nivelului mediu al valorii adaugate denota revenirea economica dificila a acestora;
- analiza marjei operationale reflecta o capacitate din ce in ce mai redusa a acestor companii de a genera valoare adaugata pentru actionari.

Această lucrare a fost realizată în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/142115 cu titlul "Performanță și excelență în cercetarea doctorală și postdoctorală în domeniul științelor economice din România", cofinanțat din Fondul Social European prin intermediul Programului Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013 și din Fondul Social European, prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, proiect numărul POSDRU/159/1.5/S/138907, „Excelență în Cercetarea Științifică, Interdisciplinară, Doctorală și Postdoctorală, în Domeniile Economic, Social și Medical - EXCELIS”, coordonator Academia de Studii Economice din București”

Bibliografie:

1. Agarwal, V., Taffler, R. J. (2005). Twenty-five years of z-score in the UK: do they really work? *Accounting and Business Research*, 37 (4), 1-36.
2. Banca Națională a României, Rapoarte anuale asupra investițiilor străine directe, 2009-2014
3. Bernard F., Desrochers, J., Martel, D., & Prefontaine, J. (2007). Modeling the Performance Evaluation of Local Investment and Economic Development Corporations. *Journal of Business & Economic Research*, Sept. 5 (9), 55-76.
4. Courtis, J.K. (1978). Modeling a Financial Ratios Categorical Framework. *Journal of Business Finance and Accounting*, 5 (4), 371-386.
5. Fisher, L.M., (1998) .Inside Dell Computer Corporation: Managing Working Capital. *Strategy Business*. Available at: <http://www.strategy-business.com/article/9571?gko=d8c29>
6. Gunasekaran, A., Patel, C., McGaughey, R.E., (2004). A framework for supply chain performance measurement. *Int. J. Prod. Econ.* 87(3), 333–347
7. Quinn, M., (2011). Forget about profit, cash flow risking. *Wall Street Journal*
8. Salzmann, O., Inoescu-Somers, A., Steger, U., 2005. The business case for corporate sustainability: literature review and research options. *European Management Journal* 23 (1), 27–36
9. Spanos, Y. E., Zaralis, G., & Lioukas, S. (2004). Strategy and industry effects on profitability: Evidence from Greece. *Strategic Management Journal*, 25, 139–165